

Джомолунгма

Ксенія Мішалова

ТОПОНІМИ ЗАГАДКОВОГО СХОДУ

Реліктове озеро Байкал

Оминаючи моря і океани, безмежні пустелі та каравани, зелені гаї та ліси, ми опиняємося на Сході. **Ассирія, Ашшур, Айсор, Асу** – всі ці назви впродовж віків змінювала **таємнича Азія**. Сучасна назва, що вкоренилася у безмежжі степів та гір, походить від давнього ассирійського слова „**асу** – „**схід**“. Кордони Азії теж змінювалися. В античні часи Мармурове та Егейське моря то додавали до земель Азії, то відокремлювали від них. З кожним завоюванням (Аравійський півострів, Кавказькі гори та скіфські степи Причорномор'я) територія Азії займала дедалі більшу площу. У Середні віки межею між Азією та Європою була річка Дністер, згодом – Дніпро, а потім – Дон. Наприкінці XVIII століття Петер Симон Паллас запропонував провести межу між Європою та Азією по вододілу Уральських гір. Складніше виявилось визначити цю межу на Кавказі: донині використовують різні способи розмежування: або вздовж Кумо-Магницької западини, або ж вздовж гребеня Великого Кавказу.

Гішки \$ гори та \$ηла\$ \$ море

Азія – колоритна та неймовірно контрастна. Тут розташовані найглибші западини та найвищі гірські хребти, серед них – **Джомолунгма (8 848 м)**, найвища вершина планети¹. У перекладі з тибетської назва гори перекладається як „**божественна мати**“, у Непалі її називають **Сагарматха** – „**вершина неба**“, в Європі – **Еверест** на честь керівника геодезичної служби Британської Індії сера **Джорджа Евереста**. Його підлеглий Радханат Сікдар, бенгальський математик, вперше довів, що Джомолунгма є найвищою вершиною у світі.

¹Вперше висоту Евересту виміряв британець Ендрю Во (1856 р.). За його розрахунками, висота вершини становила 8 840 м. У 1953 році індійська експедиція встановила, що її висота 8 848 м, а у 1998 році американська експедиція за допомогою GPS визначила висоту 8 850 м над рівнем моря. Версія непальців – 8 847,73 м із сніговим покривом, версія китайців – 8 844,38 м (тверда гірська порода).

Шерпи

Таджикка

Туркмен

Узбека

Мандрюючи країнами Азії

Деякі топоніми відомі здавна, інші – сучасні; якісь придумав „живий” народ, якісь – уже зниклий з лиця Землі. Є серед них самоназви народу, є такі, що вказують на географічні особливості місцевості або знакові географічні об’єкти. В основі географічних назв можуть бути релігійні мотиви, національні особливості країни, імена знаменитих людей. Назви можуть розповісти про історію народу, його схильності, особливості побуту. У деяких назв є автори, але більшість виникла невідомо коли і придумана невідомо ким...

Самоназви

➤ Грузинською „Грузія” – це *Sakartvelo* („*kartvel*” – самоназва грузинів та „*sa*” – „місце, де”). Отже, „місце, де грузини” і є Грузія. То чому Грузія, а не Сакартвелло? Тепер важко сказати, як виникла назва Грузії: чи то від імені святого Георгія, чи то від давньогрецького „землероби”.

➤ До 1920 року Туреччина мала назву Османська імперія. Корінне населення країни, турки, за часів Османської імперії використовувало самоназву „османи” (тур. *Osmanlı*). У перекладі з турецької мови „*Türk*” означає „сильний”. Хто б не назвав себе сильним?

➤ Монголи назвали свою країну „хороброю” та „безстрашною”. Що не кажіть, приємно жити у країні, знаючи, що всі твої співвітчизники – відважні люди.

➤ Назва Узбекистану походить від узбецьких слів „уз”, що означає „сам” та „бек” – „господар”, буквально „сам собі

Південніше за Джомолунгму розташована гора Лхоцзе (8 516 м), у перекладі з тибетської – „південна гора”. Ще одна велична і темна гора над просторами Азії – Макалу (8 463 м), четверта за висотою у світі. Її назва з санскриту „Маха Калу” – „велика чорна”. Інша її місцева назва – Кумба Карна, що означає „гігант”.

Територія, на якій розташовані найвеличніші гори Азії, належить різним країнам: Індії, Непалу, Китаю, Пакистану, Бутану. У Східному Непалі та в Індії в районі гори Джомолунгми живуть потомки тибетців – шерпи (з тибетської „східний”), корінне населення гір. У Непалі традиційними заняттями шерпів є землеробство (виращування картоплі і вівса), а в Індії – торгівля і участь у альпіністських сходженнях. Шерпи – незмінні провідники і носильники вантажу у кожному серйозному сходженні в Гімалаях. Вони вважають Джомолунгму священною горою.

На території Азії знаходяться і найглибші аква-об’єкти – Маріанська западина (10 924 м)² та унікальне реліктове озеро Байкал. Байкал³ – найстаріше озеро на Землі, за оцінками йому понад 25 млн років.

²Докладніше про дослідження глибин Маріанської западини читай у статті Юрія Шивали „Таємничі глибини Маріанської западини” у журналі „КОЛОСОК” № 7/2012.

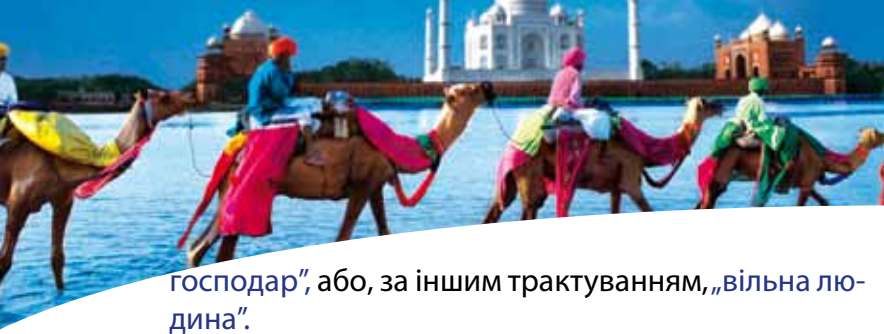
³Про походження назви Байкалу читай статтю Юрія Шивали „Байкал – перлина Сибіру” у журналі „КОЛОСОК” № 8/2012.

Грузини

Монголи

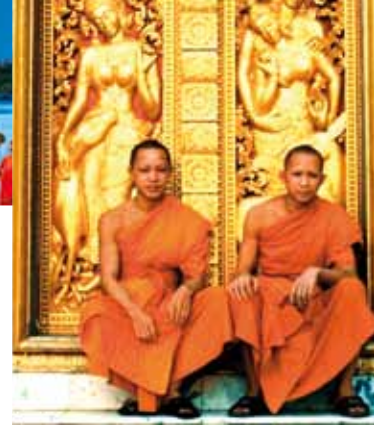
реліктове озеро Байкал

господар”, або, за іншим трактуванням, „вільна людина”.

✈ Туркменістан тривалий час перебував під владою Туреччини, це „земля, де живуть турки (туркмени)”.

✈ Таджикистан – „земля, населена таджиками”. Головні убори таджиків нагадували персам корони. Перською „корона” звучить „тоджі”, тому чоловіків, що носили тоджі, називали таджиками.

Географічні особливості або знакові географічні об'єкти

✈ Ірак знаходиться в низині, у перекладі з перської мови „erak” – „низина”.

✈ Назва Йорданія (від річки Йордан) з давньоєврейської означає „спускатися”: спускатися до ріки, або ж ріка спускається до Мертвого моря.

✈ Найменша арабська країна, повністю розташована на островах, Бахрейн – „королівство двох морів”. Перська затока – це перше море, а друге? Дослідники вважають: друге море Бахрейну – великі запаси прісних підземних вод.

✈ За Геродотом, Ассирія названа греками на честь унікальної природи, ландшафтів, що наче торкаються неба (відтак, „Сирія” – „земля, що торкається неба”).

✈ Ліван названий на честь біло-сніжних гірських вершин. „Lebanon” – так країну називають європейці – з семітської перекладається як „білий”.

✈ Назву величній та чарівній країні Індії дала ріка Інд, що протікає на території країни. З мови санскрит „Сінд” означає „злиття семи річок”, які напували головну річку Індії.

✈ Географічне сусідство з Індією визначило назву Індонезії, яку європейці відносили до земель Індії.

✈ Мальдіви в перекладі з санскриту – „острів”, а Малайзія – горби. Справді, острови Малайзії дуже горбисті.

Релігійні та міфічні мотиви

✈ Назва країни Ізраїль походить від другого імені біблійного героя Якова. За легендою, той переміг у суперечці невідомого подорожнього, який виявився ангелом Божим. Відтоді Якова прозвали „той, що з Богом”.

✈ Назва Лаосу пов'язана з релігійними віруваннями місцевого населення. „Lao” – ім'я богів-близнюків у індійській міфології.

✈ Бангладеш названий на честь бога Сонця Бонги, а Бірма (М'янма) на честь бога Брахми.

✈ В 1363 році до берегів сучасного Брунею прибув султан Мохамед I і, вражений побаченим, назвав цю землю „колискою Світу”. Бутан названий на честь могутнього дракона, у перекладі – „країна дракона-громовежця”.

На честь людей

✈ У Ємені проживають „вірні” люди, в Омані – „осілі” переселенці, кочовики; в Ірані живуть нащадки „аріїв”, а в Афганістані – „вершники”, бо назва країни перекладається як „люди на конях”.

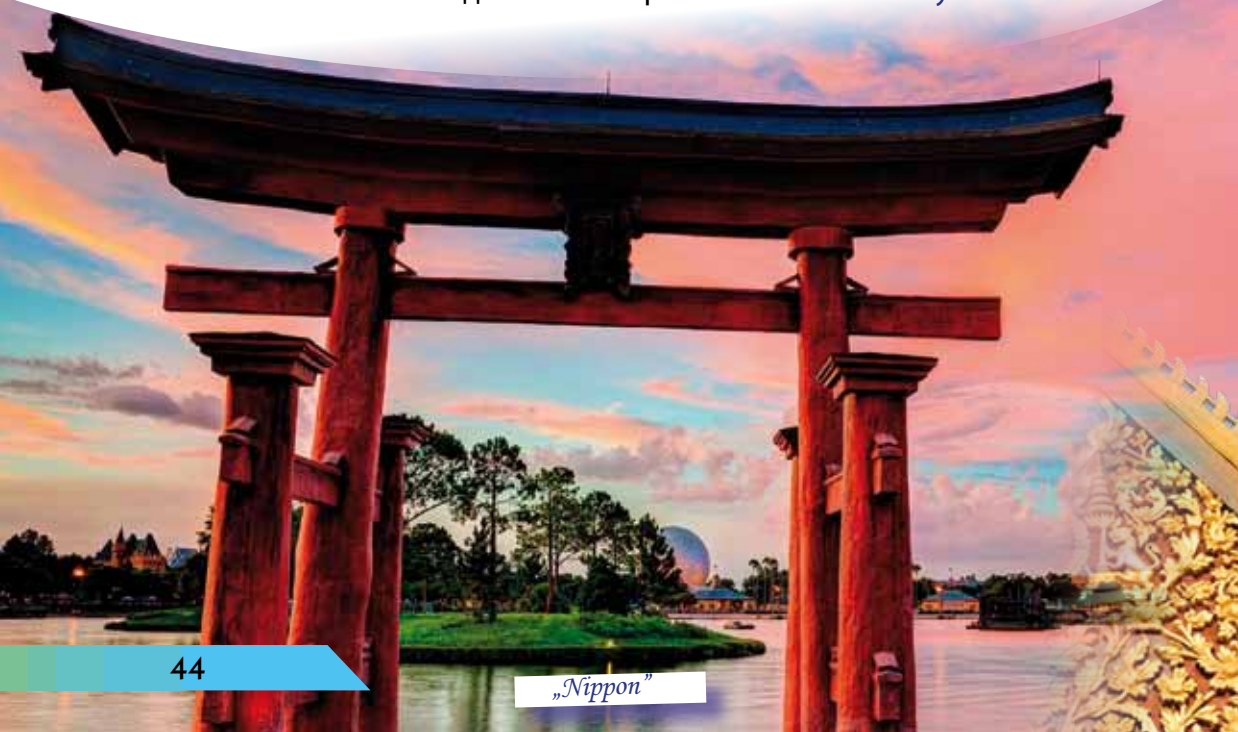

☞ Саудівська Аравія має „астрономічну” назву. Ім'я великого засновника Сауді, що править в цій країні, перекладається як „сузір'я”. „Аравія” походить від назви переважаючого населення – арабів, однак етимологія назви з часом змінювалася. Колись „аравія” означало „пустеля”, „схід сонця” та „торговець”. Словом, досі не дійшли згоди щодо походження назви Саудівської Аравії.

☞ Азербайджан названий на честь великого полководця Атропата (370–321 рр. до н. е.). Він заснував державу Атураткан, ця назва згодом трансформувалася у Адубадган, що нагадує сучасну.

☞ Назва Вірменії вірменською звучить „Айястан” – від імені видатного воїна Айка, онука Ноя. Традиційна для нас назва „Вірменія” має інше походження. За Біблією, поблизу гори Арарат проживали мінаї: „ар-мінаї” – „земля мінаїв”.

☞ Варіантів походження назви Камбоджі декілька. „Bhoja” – „боджа”, „буджа” означає на санскриті „правити”, „володар”. Щодо першої частини назви, то „Kam” може означати „kambal” („ковдра”, яка слугувала національним одягом камбоджійців) або „kamaniya” („красива річ”, оскільки тут проживали вмілі майстри). Та, найімовірніше, країну називали на честь камбоджійського правителя Kambu Swayambhuva.

Арарат

Азриџатура

☞ Пакистан – це абревіатура, складена з початкових літер мусульманських штатів Індії: Пенджаб, Афгані, Кашмір, і (для милозвучності), Сінд та Буліджистан (з останнього взято лише „-тан”). Таку назву 1933 року запропонували для неіснуючої ще країни, яка б об'єднала всіх індійських мусульман. А вже 1947 року така країна з'явилася на карті.

Національні особливості

☞ Згідно з легендою, Киргизія – країна, засновниками якої було „сорок родів”. Саме так з киргизької перекладається назва цієї країни.

☞ Китайці, вважаючи свою країну центром Землі, називали її Zhōnghuá, тобто „серединне царство”, і дуже пишаються собою. А ось європейський варіант „Chine” завдячує відомому мореплавцю та мандрівнику Марко Поло, котрий називав країну за правлячою на той час династією Цинь.

☞ Назва Кореї, і Північної, і Південної, інтерпретується як „країна ранішнього спокою”.

☞ „Nippon” – так називають свою країну японці, у перекладі – „джерело Сонця”, а сьогодні Японію називають „Країною Сонця, що встає”.

☞ Дещо прикрасили назву острову Шрі Ланка місцеві жителі: з санскриту „sri” означає блискучий, а „lanka” – острів, разом – „блискучий острів”.

